

Memo

Raad

Aan: Raad
Van: College
Cc:

Datum: 9 april 2020
Onderwerp: Raadsmemo evaluatie en vervolg beleid statushouders 2021-2021
Zaaknummer: Z.HHL.018243

Samenvatting

Statushouders worden in onze gemeente begeleid op basis van de werkwijze uit het Plan participatie en integratie statushouders 2018-2019. Team Statushouders (onderdeel van Werkplein Ability) voert deze begeleiding uit. Het doel is om statushouders uit de bijstand uit te laten stromen door te begeleiden richting opleiding, werk of andere trajecten. Het college heeft besloten om dit beleid in 2020 en de eerste helft van 2021, als overbruggingsperiode tot aan de nieuwe Wet Inburgering, versoberd voort te zetten. In deze memo wordt u geïnformeerd over de evaluatie en de inhoud van het vervolg beleid, ook wordt ingegaan op de aankomende Wet Inburgering.

Aanleiding

In de afgelopen jaren heeft zich een groot aantal statushouders gehuisvest in gemeente Het Hogeland, voorheen de BMW-gemeenten. Op dit moment is ongeveer een derde van het aantal bijstandsgerechtigden statushouder.

In de zomer van 2018 hebben college en raad ingestemd met het Beleidsplan Participatie en Integratie Statushouders en Werkplein Ability de opdracht gegeven dit plan uit te voeren. Dit beleid is toen vastgesteld voor de periode van juli 2018 tot en met december 2019.

Het college heeft in oktober 2019 uitgesproken dat de inzet voor statushouders op basis van het Plan Participatie en Integratie in 2020 moet worden voortgezet, ter overbrugging tot aan de nieuwe wet inburgering die naar verwachting in 2021 ingaat. Het gaat dan om een overbruggingsperiode. Het doel is om de huidige werkwijze voort te zetten in een versoberde versie, waarbij de focus ligt op het laten uitstromen van statushouders uit de bijstand door begeleiding van Team Statushouders gericht op opleiding, werk of andere trajecten. Op basis hiervan is de inzet van Team Statushouders reeds verlengd tot 1 april 2020 in afwachting van het besluit over 2020. Deze verlenging is gefinancierd vanuit bestaande middelen.

In deze raadsmemo worden allereerst de uitkomsten van de evaluatie van het beleidsplan dat eind 2019 afliep aan u voorgelegd. Op basis van deze evaluatie heeft het college op 7 april 2020 ingestemd met het versoberd voortzetten van het beleid in 2020 en de eerste helft van 2021. In deze raadsmemo wordt u geïnformeerd over dit collegebesluit. Ook wordt u op de hoogte gesteld over de ontwikkelingen met betrekking tot de aankomende Wet Inburgering.

Terugblik voormalig beleid

Tot 2018 werd de statushouder ingeschreven bij een gemeente, ontving deze een woning, een uitkering, een traject maatschappelijke begeleiding en werd de statushouder geacht zelfstandig te gaan inburgeren en tenslotte werk te vinden. De ervaring leerde dat dit laatste

onderdeel in veel gevallen te laat aan bod kwam en daardoor ook moeizaam verliep. Na de inburgering lukte het de meeste statushouders niet om voldoende te integreren en te participeren en uit de bijstand te komen. Er was tot 2018 vanuit de gemeente en Werkplein Ability weinig begeleiding voor deze groep. Om dit te verbeteren is in de zomer van 2018 nieuw beleid voor statushouders vastgesteld door het college van de BMW-gemeenten.

In het Beleidsplan participatie en integratie statushouders 2018-2019 werd een nieuwe aanpak beschreven met als doel de integratie en participatie van de statushouders beter te laten verlopen met betere resultaten, zodat er meer statushouders kunnen worden ondersteund naar werk. Het beleidsplan was erop gericht om eind 2019 een groep van 200 statushouders te kennen en te begeleiden, waarbij het goed uitvoeren van het plan er ook voor moest hebben gezorgd dat een behoorlijke groep is uitgestroomd naar werk en/of opleiding.

Nieuwe Wet Inburgering

Landelijk wordt gewerkt aan een nieuwe Wet Inburgering, waarmee de gemeente meer regie krijgt op inburgering. De nieuwe wet gaat naar verwachting in vanaf 1 juli 2021. Dit was aanvankelijk de verwachting per 1 januari 2021, maar de wet is met een half jaar uitgesteld.

Het huidige beleid van Gemeente Het Hogeland sorteert voor op de komst van de nieuwe wet. Met veel aspecten die straks verplicht worden doet de gemeente nu al ervaring op. Dit gaat bijvoorbeeld om een brede intake, persoonlijk plan en gelijktijdig inburgeren en participeren. Het grootste verschil tussen het huidige beleid en het nieuwe stelsel is dat de gemeente straks ook verantwoordelijk wordt voor het aanbod van inburgeringstrajecten. Ook wordt de gemeente verplicht om de statushouders na huisvesting financieel te ontzorgen.

In de nieuwe Wet Inburgering staat centraal dat iedereen meedoet, het liefst via betaald werk en daar moet de inburgering aan bijdragen. Dat is waar de inzet van de inburgeraar, de overheden en andere (maatschappelijke) partners op gericht is. Om deze doelstelling te bereiken wordt inburgering gepositioneerd als onderdeel van het brede sociaal domein. De regierol van gemeenten over de uitvoering wordt vastgelegd in de wet.

Het nieuwe stelsel zet in op een doorlopende lijn vanuit de opvang. Met taal vanaf dag één en het programma "Voorbereiding op de inburgering" wordt hierin het AZC mee begonnen. De regierol van gemeenten begint met een brede intake. Leren en participeren gaan hand in hand en beide aspecten worden in een persoonlijk plan opgenomen. Gemeenten krijgen de taak om alle bijstandsgerechtigde statushouders verplicht financieel te ontzorgen door de vaste lasten gedurende zes maanden na huisvesting over te nemen. Naar verwachting van de wetgever helpt dit de statushouder om de focus bij aanvang van de inburgeringstermijn bij inburgering en participatie te leggen.

Gemeenten zijn met de komst van de nieuwe wet verantwoordelijk om een sluitend inburgeringsaanbod te doen: dit aanbod omvat als belangrijkste onderdeel een van de drie leerroutes waaruit gekozen kan worden. Daarnaast bevat het aanbod in ieder geval kennis van de Nederlandse maatschappij (KNM), Module Arbeidsmarkt & Participatie (voorheen Oriëntatie op de Nederlandse Arbeidsmarkt) en het participatieverklaringstraject (PVT). De drie leerroutes die de gemeente moet aanbieden in het nieuwe stelsel zijn:

- Onderwijsroute: gericht op het behalen van een Nederlands schooldiploma voor een goede startpositie op de arbeidsmarkt. Na een taalschakeltraject worden jonge inburgeraars zo snel mogelijk doorgeleid naar een Nederlandse opleiding.
- B1-route: om het mogelijk te maken dat de meeste inburgeraars zo snel mogelijk, maar maximaal binnen drie jaar, taalniveau B1 behalen en hun perspectief op de arbeidsmarkt vergroten, is het van belang dat het leren van de taal gecombineerd wordt met (vrijwilligers)werk.

- Zelfredzaamheidsroute (Z-route): voor mensen voor wie de onderwijs- of B1-route buiten bereik ligt, komt er een leerroute waarbij iedereen leert zich in de maatschappij te redden. Ontheffing van de inburgering vindt straks niet meer plaats.

Een belangrijke kanttekening bij de nieuwe wet inburgering is dat deze alleen geldt voor statushouders die na de ingangsdatum van de nieuwe wet (naar verwachting 1 juli 2021) worden gehuisvest. De wet zal dus niet gaan gelden voor de bestaande groep statushouders in de bijstand.

De gemeente zal middelen gaan ontvangen voor de uitvoering van de nieuwe Wet Inburgering. Wat de hoogte van deze middelen zal worden is helaas nog niet bekend. Dit is een van de redenen waarom de wet is vertraagd.

Evaluatie plan participatie en integratie 2018-2019

Eind december 2019 liep het Plan Participatie en Integratie statushouders van Gemeente Het Hogeland af. De resultaten zijn geëvalueerd in samenwerking met Werkplein Ability. De schriftelijke evaluatie is als bijlage toegevoegd aan dit voorstel. De conclusies worden weergegeven aan de hand van de concrete doelstellingen uit het beleidsplan.

1. Alle statushouders hebben een passend plan van aanpak en begeleiding: 100% (200 statushouders)

Dit doel is gehaald: 204 statushouders zijn in beeld en worden (of zijn) actief begeleid.

2. Uitstroom naar werk: 25 % (50 statushouders)

In totaal zijn 21 personen uitgestroomd naar werk. Helaas hebben hiervan 4 personen hun baan verloren in de looptijd van het beleidsplan. Dit komt neer op ruim 10% uitstroom naar regulier werk. 8 personen hebben daarnaast een werkervaringsplek en bereiden zich hiermee voor op regulier werk. Bovendien zijn 14 personen actief in vrijwilligerswerk. Het doel van 25% uitstroom naar werk is daarmee niet gehaald. Dit was echter een zeer ambitieus doel en ook landelijk gezien blijkt een uitstroom naar werk van 25% erg hoog te zijn. Uit onderzoek van het CBS blijkt dat gemiddeld 11% van de 18- tot 65-jarige statushouders die in 2014 een verblijfsvergunning kregen tweeënhalve jaar later aan het werk is. Dat percentage is onder Eritreeërs, die in Het Hogeland relatief veel gehuisvest zijn, slechts 6%.¹

3. Uitstroom naar opleiding: 10% (bekostigd onderwijs met studiefinanciering) (20 statushouders)

De uitstroom naar opleiding is in de praktijk breder dan alleen uitstroom naar onderwijs met studiefinanciering. Als alleen naar deze categorie wordt gekeken dan zijn 15 personen toegeleid naar een reguliere opleiding met studiefinanciering. Dit is 7.5% van de totale groep. Daarnaast zijn er echter nog 28 statushouders die een ander soort opleidingstraject volgen, bijvoorbeeld Noorderhuizen of Leerbouwen. In totaal zijn dus 43 statushouders uitgestroomd naar opleiding. Dat is ruim het dubbele ten opzichte van het gestelde doel van 20 personen.

Kijkend naar de resultaten is na een inzet van ruim een jaar de helft van de 204 statushouders die onder de werkwijze van het beleidsplan vielen actief. Door de opgelopen vertraging bij het aanstellen van personeel tijdens de herindeling heeft de uitvoering van het beleidsplan in vijf maanden minder tijd moeten plaatsvinden. Mede gezien deze verkorte duur van uitvoering kan zeer positief worden teruggekeken op de behaalde resultaten.

Vervolg beleid in 2020

Gezien de komst van de nieuwe Wet Inburgering gaat het om een overbruggingsperiode en heeft het college besloten geen nieuw beleid te schrijven, maar alleen te besluiten over de

¹ <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2018/16/11-procent-van-statushouders-heeft-werk>

invulling van het bestaande beleid. Voor het beleid in 2020 zijn vier opties aan het college voorgelegd: optie 1 stoppen met dienstverlening aan statushouders, optie 2 huidig beleid zeer versoberd voortzetten, optie 3 huidig beleid minimaal voortzetten en optie 4 huidig beleid maximaal voortzetten. Daarbij is optie 1 uitdrukkelijk afgeraden, omdat dit zorgt voor een toename van het aantal bijstandsuitkeringen, maatschappelijke problemen en extra druk op andere organisaties zoals Mensenwerk Hogeland. Inhoudelijk zou aan het college geadviseerd worden om te kiezen voor optie 3, omdat ondersteuning aan statushouders zeer belangrijk is voor uitstroom naar opleiding en werk. Echter, in verband met de beperkte financiële middelen is het advies om te kiezen voor optie 2, zeer versoberde voortzetting. Dit houdt in dat Team Statushouders wordt voortgezet met 3 in plaats van 4 medewerkers en dat overige extra inzet voor statushouders zoals subsidiering van Colourful Hogeland en emancipatietrajecten voor mannen en vrouwen helaas niet worden voortgezet.

In de collegevergadering van 7 april 2020 heeft het college gekozen voor optie 2, waarbij er sprake is van het zeer versoberd voortzetten van het huidige beleid. Daarbij worden alle extra activiteiten voor statushouders afgebouwd en ligt de focus op alleen ondersteuning door de werkcoaches van Team Statushouders (Werkplein Ability). Dit besluit is genomen vanwege de financiële druk op de organisatie en het feit dat er onvoldoende financiële dekking is om extra in te zetten op deze doelgroep. Met de verlenging van het plan is het doel ook deze periode om te zorgen voor uitstroom naar opleiding, werk en andere trajecten. Dit zorgt voor een afname van het aantal statushouders in de bijstand.

Er is voor gekozen om de dienstverlening niet volledig te stoppen ondanks beperkte middelen, omdat statushouders niet zonder extra begeleiding zullen uitstromen richting werk, opleiding of andere trajecten. In het kader van de overbruggingsperiode tot aan de nieuwe wet inburgering in 2021 is het daarnaast des te belangrijk om de opgedane kennis en ervaring van Team Statushouders nu te behouden. Ook zal de instroom van statushouders de komende periode naar verwachting toenemen, waardoor er meer statushouders zijn die ondersteuning nodig hebben.

Het gaat in totaal om een bedrag van 333.000 euro dat nodig is voor de gekozen optie (2 zeer versoberd voortzetten). Dit benodigde bedrag voor ondersteuning aan statushouders tot aan 1 juli 2021, de verwachte ingangsdatum van de nieuwe wet Inburgering, wordt uit verschillende bronnen gefinancierd. Allereerst wordt gebruik gemaakt van rijksmiddelen die aan de gemeente zijn toegekend voor de ondersteuning van de groep statushouders die onder het huidige beleid valt en nog niet in aanmerking komt voor behandeling op basis van de nieuwe wet. Daarnaast wordt een deel gefinancierd uit een provinciale subsidie die is aangevraagd voor de ondersteuning van statushouders. Een belangrijk deel wordt tenslotte gefinancierd vanuit inkomsten die worden gegenereerd in het kader van het 1000 banen plan. Doordat statushouders worden toegeleid naar passende opleidingstrajecten zoals Noorderhuizen ontvangt Werkplein Ability middelen vanuit het 1000 banen plan.

Bijlage:

Evaluatie Plan participatie en integratie statushouders 2018-2019